

**SİVİL TOPLUM AFET PLATFORMU:
SOMA İÇİN BİLGİ PAYLAŞIMI TOPLANTI RAPORU**

Tarih: 21 Mayıs 2014, İstanbul

13 Mayıs 2014 tarihinde yaşanan Soma faciasından sonra çeşitli sivil toplum kuruluşları ve gönüllüleri yardım ve sosyal koruma amacıyla bölgeye hareket etti. Bölgede arama kurtarma, gıda ve gıda dışı yardımlar ve psikolojik destek faaliyetlerinde bulunan Kızılay, STK'lar ve gönüllülerin yanı sıra birçok özel sektör kuruluşu nakdi yardım ve eğitim bursu kampanyaları düzenlemeye başladı. Planlanan yardımlara ilave olarak pek çok sivil toplum kuruluşu ve özel sektör girişimcileri bölgeden gelecek sağlıklı bilgiler ve ihtiyaç analizleri sonrasında yardım ve sosyal koruma amaçlı projelerini gerçekleştirmeyi planlıyorlar. Bu dönemde kaynakların etkin kullanılması ve enerji israfının önüne geçilebilmesi için bilgi paylaşımı ve işbirliği hayati önem taşıyor. Ayrıca sivil kuruluşların kamu kurumları ile birlikte çalışabilmesinin ve STK'ların önemli rollerinden biri olan izleme işlevini yerine getirebilmelerinin önünün açılması gerekiyor.

Kuruluş amacı, afet risklerinin azaltılması ve afet sonrası çalışmaların etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması olan SITAP, Soma felaketi sonrası ihtiyaca yönelik ve etkin bir toparlanma ve iyileştirme süreci için bilgi paylaşımı ortamının sağlanması amacıyla bir toplantı düzenledi. "Soma için Bilgi Paylaşımı" başlıklı toplantı, 23 farklı kuruluştan 40 kişinin katılımıyla 21 Mayıs 2014 tarihinde TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi'nde gerçekleşti. Katılımcıların iletişim bilgilerini ekte bulabilirsiniz.

Toplantıda katılımcı kuruluşlar, Soma'daki gözlem ve deneyimlerini paylaştılar, ön çalışma grupları oluşturarak durum analizi, ihtiyaç tespiti ve nihayetinde ilgili kuruluşlarla paylaşmak üzere 1K2N (kim, nerede, ne yapıyor) matrisi oluşturdular.

Toplantının ilk bölümünde katılımcı kuruluşlar saha gözlemlerini aktardı, konuya yönelik devam eden ve planladıkları çalışmalar hakkında bilgi verdiler. AFAD, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere ilgili kamu kurumları ile iletişim eksikliği, ortak çalışma ihtiyacı, devlet-sivil toplum-özel sektör arasında bilgi alışverişinin önemi üzerinde duruldu.

Toplantının ilk bölümünden çıkan sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- ✓ Soma'daki bütün çalışmalar, ilgili Bakanlıklar aracılığıyla AFAD koordinasyonunda sürdürülüyor. AFAD'ın sivil toplum kuruluşlarıyla koordinasyon ve bilgi paylaşımı sınırlı.

- ✓ Soma ilçesinde şu anda çok sayıda noktada güvenlik önlemi alınmış olup geçişler kontrol noktaları üzerinden yapılıyor. Sivil toplum kuruluşlarının giriş-çıkışları kontrol ediliyor.
- ✓ Öncelikle bölgedeki ihtiyaçların belirlenmesi ve bilgi akışının sağlanmasının gerekliliği en acil ihtiyaç olarak önümüzde duruyor. Çeşitli alan ve sektörlerde orta ve uzun vadeli çalışmalar yürütmek isteyen sivil kuruluşlar, bölgeden gelecek ihtiyaç analizlerine ve doğru bilgi akışına gereksinim duyuyor. Sivil aktörlerden Soma için ciddi anlamda bağış toplanıyor, yardımların mükerrer olmaması önemli.
- ✓ Soma'nın merkez olmasına karşın asıl etkilenen halkın çevre il ve ilçelerden geldiği ve etkisinin en az 15 il 25 ilçeyi kapsayan büyük bir alana yayıldığı, bu nedenle faciadan öncelikli olarak etkilenen aile ve maden işçilerine dağınık yapı nedeniyle ulaşım zor olacak gibi gözüküyor. Bu nedenle Soma merkeze odaklı bir yardım çalışması başlatılması sahada gözlem yapan sivil kuruluşlar tarafından önerilmiyor. Bununla beraber, geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesi ya da enerji politikaları konusunda savunuculuk faaliyetleri gibi girişimler faciadan direk etkilenmiş ailelerin ötesinde genel olarak bölge halkını hedef alacak çalışmalar olacaktır.
- ✓ Sahada gözlem yapan sivil kuruluşlar tarafından belirlenen en acil ihtiyaç psiko-sosyal destek çalışmaları. Şu anda psikolojik destek çalışmaları AFAD'ın koordinasyonunda Sağlık Bakanlığı tarafından sürdürülüyor. Sivil toplum kuruluşlarının sürece dâhil edilip edilmemesi konusu henüz belirsizliğini sürdürüyor.
- ✓ Sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirilecek projelerde çakışma yaşanmaması ve kaynakların verimli kullanılabilmesi için işbirlikleri oluşturulmasının altı çizildi. Sivil kuruluşlar arası koordinasyon sağlanabilmesi için SITAP'ın kolaylaştırıcı bir rol üstlenmesi önerildi.
- ✓ Yardımların bilinçli ve koordinasyon dâhilinde yapılmasının sağlanabilmesi için sivil kuruluş çalışanlarının bu konuda paylaşmaya açık ve hazır olmalarına dikkat çekildi.
- ✓ Nokta yardımlar yerine madencilik konusunda Türkiye genelinde yapılabilecek savunuculuk faaliyetlerinin başlatılması ve sivil toplumun koordinasyonu kalıcı çözümlerin geliştirilmesi önerildi.

Toplantının ikinci bölümünde katılımcılar, 'Nakit ve diğer Yardımlar', 'Psiko-Sosyal Destek', 'Eğitim' ve 'Geçim Kaynaklarının Çeşitlendirilmesi' başlıkları altında 8'er kişilik çalışma gruplarına ayrıldılar. Yasalar ve haklar alanında çalışan STK'lardan katılım olmadığı için planlanan 'Hukuki Destek' konusunda ihtiyaç tespit çalışması yapılamadı. Grup çalışmasıyla temel olarak konu başlıkları altındaki ihtiyaçların belirlenerek katılımcı kuruluşların daha yakın iletişim içerisinde deneyim ve gözlemlerini paylaşmaları amaçlandı. İstasyon metodu kullanılan çalışmada her grup sözcüsü bilgi vermek amacıyla masada kalmak şartıyla, gruplar tek tek tüm konu başlıklarına katkıda bulundular. Tüm katılımcıların katkısıyla oluşan çıktılar toplantının son bölümünde grup sözcülerinin sunumlarıyla paylaşıldı.

Grup çalışması sırasında ayrıca tüm katılımcılar 1K2N matrisini oluşturmak üzere devam eden veya planlanan çalışmaları hakkında bilgi paylaştılar. İhtiyaç analizini aşağıda ve matrisi ekte bulabilirsiniz.

İHTİYAÇ ANALİZİ GRUP ÇALIŞMASI SONUÇLARI

1) Eğitim:

- ✓ Eğitim alanında ihtiyaç analizi yapılması, öncelikle direk etkilenmiş hedef grubun demografik bilgilerinin (sayı, yaş, özellik, vb.) çıkarılması gerekiyor.
- ✓ Çeşitli kurum ve sivil kuruluşlar tarafından toplanmakta olan burs fonlarının miktarı konusunda bilgi ve koordinasyon eksikliği yaşanıyor. Toplanan bağış ve fonların dağıtımında çakışma yaşanmaması için bilgi paylaşımına ciddi ihtiyaç var.
- ✓ Ailelere burslardan faydalanmak için rehberlik hizmetleri ve sosyal haklardan faydalanmaları için (tazminatlar vb.) bilgilendirme eğitimleri verilmeli.
- ✓ Çalışan madencilere iş güvenliği eğitimleri, kaza riski azaltma, ilk müdahale gibi konularda uzun vadeli farkındalık eğitimleri verilmeli.
- ✓ Sivil kuruluşlar yapacakları eğitim projelerinde yerel kaynakları kullanmalı, yereldeki kişilere eğitici eğitimleri vererek bu projeleri orta vadede yerele devretmeli.
- ✓ Kadınların, özellikle genç annelerin, uzun vadede istihdamlarını sağlayacak mesleki eğitimler, sivil kuruluşlar ve ilgili kamu kurumları ile işbirliği halinde düzenlenmeli.
- ✓ Yurtdışından deneyim paylaşımı için (mesela Şili'den) çeşitli etkinlikler (konferans, seminer vb.) düzenlenmesi faydalı olur.

2) Nakit ve diğer yardımlar:

- ✓ Etkilenen nüfusun gerçekçi durum analizinin yapılması ve sonrasında yardım yapmak isteyenlerin ihtiyaca göre bilgilendirilmesi en öncelikli konu. Zarar görmüş kişi sayısı hâlihazırda belli olmadığı için, doğru sayıların en kısa zamanda tespit edilmesi gerekiyor. Mevcut nakit yardımları, burs ve fonların, belirlenen sayı ve ihtiyaç analiziyle eşleştirilmesi yardımların doğru kişilere ulaşmasını sağlayacaktır.
- ✓ Şeffaflık ilkesi gereği, AFAD'a yapılan bağışların sivil kuruluşlar tarafından takip edilmesi ve yapılan bütün yardımların belgelendirilmesi önemli bir konu.
- ✓ Bu gibi afet ve acil durumlarda STK'ların bağış toplamak için izin alma zorunluluğunun kaldırılması ve yapılan yardımların belgelendirilmesi önemli.
- ✓ Nakdi yardımlar ayrıca daha önce/yakın zamanda ölen madencilerin aileleri ve sağ kurtulan ve tekrar madende çalışmak istemeyen madenciler için de sağlanmalı.
- ✓ Kalan bağışlar, yerel sivil kuruluşların desteklenmesi için de kullanılabilir.
- ✓ Dezavantajlı ve hassas gruplar için özel yardımlar planlanmalı.
- ✓ Sahada yardımda bulunan birey, kurum ve kuruluşların koordinasyon ve organizasyonunun sağlanması kaynakların verimli kullanımı açısından önemli bir konu olarak karşımıza çıkıyor. Buna da kaynak aktarılması şart.

3) Geçim kaynaklarının çeşitlendirilmesi:

- ✓ Öncelikle maden dışında alternatif istihdam olasılıklarıyla ilgili saha araştırması gereksinimi bulunuyor. Pazar araştırmaları sonucunda ortaya çıkarılabilecek 'potansiyel sürdürülebilir işler kılavuzu' ve benzeri çalışmaların desteklenmesi gerekiyor.
- ✓ İnsan odaklı kalkınma ile ilgili savunuculuk ve eğitim faaliyetleri yapılmalı.
- ✓ Talebe göre potansiyel işlere yönlendirme için mesleki eğitimler verilebilir. İş-kur bağlantısıyla farklı istihdam alanlarına yönlendirme yapılabilir. Kadınların uzun vadede, yardıma muhtaç olmadan ayakta durabilmeleri için zarar gören ailelerdeki kadın istihdamında devletin vergi teşviki uygulamasına gitmesi istenebilir. Bu konuda mutlaka kamu-özel sektör-STK işbirliğinin oluşturulması gerekiyor.
- ✓ Bölgedeki madenlerin kapanmama olasılığı hesaba katılarak, mevcut madenlerle ilgili durum analizi yapılmalı ve gerekli risk önleme çalışmalarına yer verilmeli.
- ✓ Yerel kuruluşlar, istihdam alanında açık AB hibeleri ve Kalkınma Ajanslarının hibeleri konusunda desteklenmeli ve bilgilendirilmeli.
- ✓ Kooperatifleşmeyi teşvik edecek faaliyetler yapılabilir ve mikrokredi projeleri oluşturulabilir.

4) Psiko-sosyal destek:

- ✓ Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda uzmanlar sahada çalışmaya devam ediyor. Sivil toplum kuruluşlarının ve diğer gönüllülerin sahada psiko-sosyal destek verip veremeyeceği konusu netleşmeli ve yardım etmek isteyen uzman kuruluşların sahada çalışabilmeleri için savunuculuk faaliyetleri yapılmalı.
- ✓ Öncelikle kayıp yaşayan ailelere ilk müdahaleyi yapabilmek önem taşıyor. Bu ailelere ulaşabilmek için AFAD ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile koordinasyon sağlanması önem taşıyor.
- ✓ Türk Psikologlar Derneği'nin de içinde bulunduğu 6 kuruluştan oluşan 'Afetlerde Psiko-sosyal Hizmetler Birliği' sahada iki tane psiko-sosyal merkez ve burada görev yapacak gezici ekipler kurmak istiyor. Sahada psiko-sosyal destek vermek isteyen STK'lar, bu merkezlerde işbirliği yapabilirler.
- ✓ Proje ve kurulacak merkezlerin sürdürülebilirliği için belediyeler, bakanlıklar ve kamu kurumlarıyla iş birliği yapılması önem taşıyor.

DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Toplantı sonunda katılımcı kuruluşların değerlendirme ve önerileri;

- ✓ Bir sonraki toplantının 15 gün sonra daha geniş bir katılım amaçlanarak yapılması,
- ✓ Katılımcı kuruluşların toplantı davetiyelerini diğer STK'larla paylaşarak katılımı arttırması,
- ✓ SİTAP'ın çatı olarak bilgi paylaşımını sağlaması, 1K2N matrisini genişleterek paylaşması,
- ✓ Özel sektörle bilgi paylaşımının sağlanması, daha sonraki toplantılar için çağrı gönderilmesi,
- ✓ SİTAP'ın bu çalışmaların sonuçlarını kamu kurumlarıyla paylaşması ve AFAD'la iletişime geçerek sivil toplum kuruluşlarının yürütülecek çalışmalarda var olma isteklerini, yapmayı planladıkları çalışmaları anlatması olarak sıralanabilir.